MERIDIAN CRITIC Nr.1 (Volume 22) 2014

Forme ale continuităţii discursive în textul dramatic tradus

Ana-Cristina CHIRILĂ ŞERBAN
Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava

Abstract: This article examines specific translation strategies at work in the transfer of dramatic dialogue from English into Romanian. Based on micro-sequences extracted from translated versions of Tennessee Williams' plays, the paper sets out to illustrate the case of mimetic conversational feature transfer in order to attain relevant equivalence standards in the translation of drama. The focus of the analysis is on pragmatic particles, markers and syntactic patterns which build up the natural flow of created spoken discourse.
Keywords: drama translation, created spoken discourse, pragmatic and functional equivalence.

Prezentul articol are în vedere posibile corespondenţe şi modalităţi concrete de echivalare prin traducere a expresivităţii discursului vorbit în formă scrisă, aşa cum se prezintă acesta în dialogul dramatic modern. Înţelegerea dialogului de teatru ca *discurs vorbit creat* (Sproule, 1995: 12) implică admiterea tezei pragmatice că, în literatură, scripticul de factură orală este intenţionat, fiind determinat de cerinţele autenticităţii. În acest sens, corpusul[1] investigat aparţine, atât din perspectiva genului literar cât şi din prisma stilului auctorial, tipului *metonimic*, în care accentul, în planul discursului, este pe veridicitate.

Identificăm, astfel, ca preocupare fundamentală a traducerii de teatru transpunerea pertinentă a mijloacelor *oralităţii artistice* puse în valoare de textele-sursă. Oralitatea artistică se prezintă ca o tehnică subtilă, cu forme variate determinate, în mare parte, de stilul auctorial, mai precis, de modul în care dramaturgul valorifică estetic

[1] Analiza contrastivă este bazată pe textele în limba engleză ale pieselor: *Oedipus Descending* (Tennessee Williams, *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS2 (text-sursă 1), *Cat on a Hot Tin Roof* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – TS2 (text-sursă 2), *The Glass Managerie* (Tennessee Williams, *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America, 2000) – abreviat TS3 (text-sursă 3); Versiunile româneşti sunt traducerea lui Mihnea Gheorghiu (TT1 – text-ţintă 1) şi textul Andei Boldur (TT3), cuprinse în volumul Tennessee Williams, *Teatru* (1978) precum şi versiunea Antoanetei Ralian (TT2), inclusă în antologia Tennessee Williams (2010).

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

contrastul dintre rigorile exprimării scrise şi spontaneitatea conversaţiei, intenţia de a recrea estetic mediul natural al comunicării orale realizându-se prin instrumente proprii exprimării scrise: „Arta literară cultă găseşte astfel noi resurse pentru îmbogăţirea universului ei ficţional şi, implicit, de autentificare a lui" (Milaş, 1988: 241). În esenţă, însă, oralitatea ca tehnică literară operează cu mijloace şi procedee specifice uzului limbii.

Premisa unei astfel de abordări este că dramaturgul modern – autor al unui discurs de tip naturalist, în general, şi Tennessee Williams – adept al „realismului poetic" în construcţia dialogului dramatic ficţional, în special, apelează la strategii şi proceduri caracteristice schimburilor verbale curente, realizate în forme convenţionalizate de uz, pentru a conferi impresia de autentic conversaţional (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991: 138). Opera lui Thomas Lanier Williams, cunoscut drept Tennessee Williams, este construită pe crezul *realismului poetic*, infuzat de orientarea expresionistă în teatru, şi este, astfel, caracterizată de folosirea unui sistem aluziv de semne non-verbale, cu rol de accentuare a dialogului şi de asociere simbolică cu acţiunea dramatică. În acest sens, corpusul se dovedeşte relevant în a ilustra – la un prim nivel al analizei – formele prin care polifonia reprezentării teatrale influenţează percepţia şi redarea textului scris în traducerea interlingvistică. La un al doilea nivel al analizei, privitor la modul în care traducerea suprinde valenţele dialogului dramatic ca vehicul preeminent al acţiunii dramatice, remarcăm că inovaţiile aduse de Williams în teatrul american postbelic privesc infuzarea dialogului cu subtile calităţi lirice, prin care efectul poetic se împleteşte natural cu vorbirea aparent spontană. Aşa cum a făcut T.S Eliot în poezie („everyday speech, not poetic diction should be the basis of modern poetry", Eliot, *apud* Griffin, 1995: 129), Williams a folosit colocvialismul pentru a crea cadenţe poetice în dialogul dramatic. Vehicul al poeziei limbajului comun este „vorbirea sudică", atribuită de autor, unor personaje aflate într-o căutare perpetuă a *comuniunii* (temă fundamentală a creaţiei) prin dialog. Aceste instanţe dialogale în care semnalele verbale sunt folosite artistic pentru a stabili legături de comuniune personală, în secvenţe impregnate de mărcile variaţei lingvistice, se constituie în provocări suplimentare ale traducerii dialogului de teatru.

În căutarea unei ideale echivalenţe funcţionale, traducătorilor le revine sarcina de a crea efecte similare, prin transpunere interlingvistică şi interculturală a unor mecanisme pragmatice subtile, eluzive, care nu coincid neapărat cu unităţi lingvistice. Prezenta analiză urmăreşte nivelul *coerenţei sintactico-semantico-pragmatice* a dialogului dramatic. Kerbrat-Orecchioni (2005: 65) concepe acest plan al interacţiunii ca reunind unităţi pragmatice precum actele de vorbire, intervenţiile şi schimburile dar şi unităţi sintactice precum frazele şi subunităţile acestora. Înţelegem că sintaxa se constituie în unul din principalele vehicule ale *performativităţii* dialogului dramatic, actele şi macro-actele de vorbire conturându-şi sensul prin expresia sintagmatică: sfera relaţiilor dintre cuvinte este intim legată de practicarea efectivă a vorbirii, reflectând modificările generate de tendinţe ale limbii în comunicarea zilnică. Dorim, în consecinţă, să investigăm câteva *mecanisme pragma-lingvistice* prin care dramaturgul reuşeşte să capteze în dialogul pieselor jocurile subtile ţesute de interlocutori în firul dinamicii comunicative şi, apoi, strategii traductive prin care aceste tipuri specifice de structurare a dialogului sunt transpuse interlingvstic.

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

Caracterizat de formule constructive secvențiale simple, discursul oral spontan exploatează diversele tipuri de realizare sintactică a raportului de coordonare, propozițiile și frazele coordonate (asociate propozițiilor independente sau frazelor cu structuri subordonate simple) constituind atât mărci ale *canalului discursiv* cât și trăsături ale *tonului discursului* (registrul familiar al limbii). Probând calități mimetice, dialogul pieselor lui Tenessee Williams este construit din intervenții ce se dezvoltă prin coordonare, folosind mijloacele joncțiunii sau cele ale juxtapunerii (parataxei). *Coordonarea copulativă* se distinge ca modalitate dominantă de înlănțuire a ideilor în construcții argumentative sau narative elementare ale textelelor-sursă. *Joncțiunea copulativă*, realizată în propoziție, în frază și transfrastic, se concretizează aproape exclusiv prin conjuncția *and*.

În cele mai multe din situațiile de ocurență, traducătorii pot miza pe *strategii de redare directă* (traducere literală) care să garanteze *echivalențe funcționale*, având în vedere că și în sistemul sursă conectivul corespondent *și* semnalează o *asociere* de conținuturi noționale sau de conținuturi propoziționale, facilitînd „mimarea în enunțul scris a expansiunii prin coordonare specifică limbajului popular și comunicării orale în general" (Milaș, 1988: 246). Se poate aprecia că, în ambele limbi implicate în traducere, jonctivul copulativ *and*/*și* îndeplinește un rol esențial de *subliniere a continuității discursului*, constituindu-se astfel în element fundamental de construcție a *fluidității verbale* (Tempel și Roubaud, *apud* Ardeleanu, 2007: 48).

Pentru a ilustra maniera în care astfel de corespondențe sistemice se actualizează în înlănțuirea discursivă a dialogului de teatru, supunem analizei secvențe textuale integrate în *monologuri de tip narativ*, cu tendințe accentuate de *acumulare informativă*.

În corpusul selectat, acest tip de efect este construit:

(a) în interiorul propoziției prin joncțiune copulativă între părți de propoziție de importanță egală [evidențiat prin litere aldine];

(b) în interiorul frazei (între propoziții principale de aceeași importanță, cu nuanțe semnatice ocazionale de succesiune temporală [evidențiat prin litere aldine cursive]);

(c) la nivel transfrastic [evidențiat prin subliniere].

Asociate *construcțiilor redundante* și *construcțiilor incidente*, mijloacele *joncțiunii copulative* ilustrează, atât în textul-sursă cât și în textul-țintă, formula secvențială acumulativă specifică discursului oral:

TS1	TT1– Mihnea Gheorghiu
Beulah: [The Wop] he covered the whole no'th shore of the lake with grapevines **and** fruit trees, ***and*** **then** he built little arbors, little white wooden arbors with tables **and** benches to drink in **and** carry on in, ha, ha! **And** in the spring and the summer, young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there, ***an'*** court up a storm, ha, ha, just court up a —storm!	[Italianul, Macaronarul] a acoperit tot ţărmul de nord al lacului cu viţă de vie **şi** cu pomi fructiferi ***şi*** a comandat nişte chioşcuri, chioşcuri mici, albe, de lemn, **cu** mese **şi** bănci, ca să-ţi poţi sorbi vinişorul în tihnă, ha, ha, ha! **Şi** în timpul verii şi primăvara, veneau acolo perechile tinere, **şi** cum eram şi eu cu Pee Wee, căci **şi** noi obişnuiam să mergem acolo ***şi*** petreceam, he, he, cum mai petreceam!

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

În acest macro-act individual reprezentativ, cu funcţie meta-ficţională[2], încadrat în Prologul piesei *Orpheus Descending*, personajul-locutor asigură, printr-un tip de naraţiune strategică, datele preliminare ale acţiunii dramatice. Beulah descrie, cu accente nostalgice, vremurile apuse ale Prohibiţiei şi un spaţiu idilic („grădina de vară" a unui imigrant italian) distrus de acţiunile răzbunătoare ale Grupului Mistic (Ku Klux Klan).

Varianta de traducere redă direct – atât cât permit normele matriciale – nu doar marca joncţiunii la nivel propoziţional, frastic şi textual, ci şi mjloacele sintactice suplimentare ale *auto-repetiţiei* cu rol de intensificare: în propoziţie, combinarea similară a celor două procedee (deşi termenii repetiţiei şi ai coordonării sunt reduşi în traducerea primei fraze) intensifică valoarea de *simultaneitate descriptivă* (little arbors, little white wooden arbors **with** tables **and** benches – chioşcuri, chioşcuri mici, albe, de lemn, **cu** mese **şi** bănci).

La nivel frastic, traducătorul interpretează adecvat *raporturile semantice de succesiune* construite de jonctivul copulativ, pe care alege să le redea uneori – în mod inspirat – prin reducere la conjuncţia *şi* (renunţând la adverbul de succesiune: *and then* – *şi*). Traducerea fidelă a mărcii coordonatoare se dovedeşte eficace şi în cazul construcţiilor stilistice. Deşi Leviţchi (2000: 79) atenţionează că repetarea conjuncţiei *and* în *polisindenton* nu poate fi reluată mecanic prin repetarea lui *şi*, soluţia se dovedeşte relevantă în contexte în care conectorul discursiv intensifică *raportul temporal secvenţial*:

TS1	TT1 – Mihnea Gheorghiu
So we'd go go out to the Wop's ***an'*** drink that Dago red wine ***an'*** cut up ***an'*** carry on ***an'*** raise such cane in those arbors.	Ne duceam la Macaronar să-i bem rubiniul în chioşcurile lui acoperite cu verdeaţă, ***şi*** petreceam ***şi*** ne făceam de cap ***şi*** porneau nişte scandaluri grozave.

La acelaşi nivel al frazei, în extrasul precedent, traducerea asigură o soluţie inedită pentru efectul de acumulare construit în textul-sursă prin asocierea unei *construcţii incidente* cu mijloacele *joncţiunii copulative* şi cele ale *repetiţiei intensificatoare* (în ultima frază a intervenţiei): în varianta românească, conectorul este folosit, în mod suplimentar, pentru a deschide construcţia incidentă şi pentru a introduce, în cadrul acesteia, un nou element apozitiv (**şi** cum eram şi eu cu Pee Wee, căci **şi** noi obişnuiam să mergem acolo). Desigur, fraza-sursă (integrată în discursul dialectal, precipitat, al pitoresculuui personaj) încalcă maxima clarităţii şi se prezintă, la rândul ei, drept o structură deviantă, cu trăsături de *anacolut,* prin poziţia construcţiei incidente în frază şi prin redundanţa elementelor de calificare a antecedentului (care se actualizează în forme reluate ale subiectului): „young couples would come out there, like me and Pee Wee, we used to go there". Cu toate acestea, opinăm că inserţia conjucţiei copulative ca element introductiv al incidentei creează efecte exagerate de ambiguitate: adverbul de comparaţie (cum) este suficient pentru a semnala completarea adusă de construcţia incidentă asupra conţinutului enunţării anterioare.

[2] În savurosul dialog dintre două personaje-decor, Dolly şi Beulah, soţiile unor mici plantatori de bumbac din Two River County (spaţiul ficţional), povestirile celei din urmă umplu, în manieră dialogică (specifică enunţării dramatice) atât golul informaţional al alocutorului ficţional, cât şi cel al receptorului real (cititor, spectator).

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

La nivel textual, traducerea păstrează elementul de joncţiune dintre cele două fraze şi impune, astfel, *lectura narativă* a celor două fragmente de text conectate. Se observă, de altfel, că funcţia narativă a jonctivului *and* este atent considerată de traducătorii români, acesta nefiind supus omisiunii chiar şi atunci când nu asigură o legătura directă sintactică între enunţuri. În variantele altor traducători, asocierea conţinuturilor a două fraze în cadrul *raportului de simulataneitate* este redată funcţional prin soluţia conjuncţiei copulative *iar*.

TS2	TT2 – Antoaneta Ralian
Margaret**:** (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin**'** his face like hawks while they jawed **an'** jaberred about the cuteness **and** brilliance of th' no-neck monsters! ... (2) **And** the no-neck monsters were ranged around the table**, some** in high chairs **and some** on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, ***and*** all through dinner, well, I want you to know that Brother man **an'** his partner never once, for one moment, stopped exchanging pokes **an'** pinches **an'** kiks **an'** signs **an'** *signals!* – (3) Why, they were like a couple of cardsharps fleecing a sucker.	(1) Mae şi Gooper erau aşezaţi unul lângă altul, chiar în faţa lui Papa cel Mare, ***şi***-l urmăreau ca nişte ulii, înfulecând **şi** trâncănind despre „drăgălăşenia" **şi** „deşteptăciunea" monştrilor fără gât. ... (2) **Iar** monstruleţii fără gât erau înşiraţi în jurul mesei, **unii** în scaune înalte**, alţii** cocoţaţi pe enciclopedii**, toţi** cu pălării de hârtie care de care mai trăsnite, în cinstea zilei de naştere a lui Papa cel Mare. (3) **Şi** vreau să-ţi spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare **şi** consoarta lui n-au încetat **să-şi** dea coate ***şi*** **să-şi** facă semne **şi să-şi** tragă ghionturi – ce mai**,** parcă erau doi trişori la cărţi care jupuiau un fraier.

Respectând structura clasică a piesei în trei acte, textul *Cat on a Hot Tin Roof* construieşte acţiunea dramatică pe trei axe enunţiative, dintre care una este constituită de înfruntarea dialogală Margaret – Brick. În interiorul acesteia este produs macro-actul de tip „povestire" livrat de Margaret pe tema petrecerii aniversare a lui Papa cel Mare (nucleu referenţial al piesei, într-un sistem care inversează termenii *condiţiei de sinceritate*, aniversarea devenind contextul anunţării unui sfârşit iminent pentru protagonist).

Discursul personajului locutor este marcat de registrul colocvial (variaţie diafazică) cu note diatopice şi de valori ilocuţionare reprezentativ-expresive (atitudinea fiind una de revoltă îndreptată împotriva cuplului cu care Brick şi Maggie concurează în obţinerea impresionantei averi a lui Papa cel Mare, proprietarul celei mai mari plantaţii din Delta râului Mississippi). Descriind incriminator comportamentul rudelor prezente la ceremonie, Margaret construieşte fraze lungi, complicate, la prima vedere, dar care prezintă, în esenţă, puţine etaje ale subordonării: o subordonată temporală, în prima frază a extrasului (1). Macro-actul este, mai curând, descris de *uniformitate sintactică* (Coteanu, 1973: 93), construită prin mijloace jonctive ale coordonării copulative. Remarcăm, în acest sens, că traducerea poate opera, cu efecte similare, *segmentări* ale frazei (2), prin care funcţia de coordonare la nivel interpropoziţional a jonctivului *and* este transferată la nivel textual („...**and** all through dinner ..."– (3) „**Şi** vreau să-ţi spun că în tot timpul mesei...").

La nivel propoziţional, mijloacele joncţiunii copulative asigură asocieri ale elementelor constitutive ale părţilor de propoziţie multiple, efectele procedeului sintactic fiind amplificate de asocieri expresive cu *figuri prozodice* emblematice pentru stilul dramaturgului american: inversiune stilistică (*never once stopped*), aliteraţii (*jawed an' jaberred, pokes an' pinches, signs an' signals)*, paralelisme sintactice şi construcţii antitetice

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

(*jawed an' jaberred about the cuteness and brilliance*). Soluţiile traducătoarei A. Ralian sunt pertinente, pierderile de *efecte contextuale* fiind minime atunci când, spre exemplu, nuanţa semantică de simultaneitate din fraza (1) este redată prin două forme gerunziale, care reţin o notă de aliteraţie (*înfulecând şi trăncănind*). *Valoarea enumerativă* intensificată a seriei „pokes **an'** pinches **an'** kiks **an'** signs **an'** *signals*" este compensată în soluţia **„să-şi** dea coate **şi să-şi** facă semne **şi să-şi** tragă ghionturi" prin expansiunea verbului regent *to exchange* în forme perifrastice (locuţiuni verbale) şi prin opţiunea de reluare a conjuncţiei din cadrul structurii verbale.

Soluţia *juxtapunerii* se dovedeşte un mecanism relevant în redarea unor construcţii acumulative plastice ale textului original (reluarea simetrică a pronumelui nehotărât în construcţia *some in..., some on..., all in...)*: „înşiraţi în jurul mesei, **unii** în scaune înalte**, alţii** cocoţaţi pe enciclopedii**, toţi** cu pălării de hârtie **care de care mai** trăsnite" (expansiunea determinantului *fancy*, constituindu-se în mijloc suplimentar de intensificare a efectului de acumulare). În alte texte ale corpusului, procedeul echivalenţei funcţionează invers: virtuţile paratexei în exprimarea *valorii enumerative* în TS sunt preluate, în traducere, de reluarea intensificatoare a jonctivului copulativ *and*:

(TS1) Beulah: What strange noises you could hear if you listened, **calls, cries, whispers, moans—giggles...**

(TT1) Beulah: **Şi ce mai** gângureli **şi** şoapte de amor **şi** suspine **şi** chicoteli...

Nu în ultimul rând, *efectul asociativ* care defineşte macro-actul, este construit prin particule pragmatice sau *mărci discursive* a căror *funcţie* (de *asociere simplă* sau de *tip apozitiv*) este plastic echivalată în traducere [I want you to know (particulă conversaţională cu rol de *tatonare*)– **vreau să-ţi spun**, why (conector discursiv cu funcţie de apozemă) – **ce mai**, ...]. Varianta Antoanetei Ralian demonstrează aceleaşi calităţi ale *echivalenţei relevante* în alte locuri ale textului (secvenţe ale aceluiaşi monolog):

TS2	TT2
Margaret**:** (1) Well, Mae and Gooper were side by side at the table [...] watchin**'** his face like hawks while they jawed **an'** jaberred about the cuteness **and** brilliance of th' no-neck monsters!	(1) Mae şi Gooper erau aşezaţi unul lângă altul, chiar în faţa lui Papa cel Mare, ***şi***-l urmăreau ca nişte ulii, înfulecând **şi** trăncănind despre „drăgălăşenia" **şi** „deşteptăciunea" monştrilor fără gât.
...	...
(2) **And** the no-neck monsters were ranged around the table**, some** in high chairs **and some** on th' Books of Knowledge, all in fancy little paper caps in honor of Big Daddy's birthday, ***and*** all through dinner, well, I want you to know that Brother man **an'** his partner never once, for one moment, stopped exchanging pokes **an'** pinches **an'** kiks **an'** signs **an'** *signals!* – (3) Why, they were like a couple of cardsharps fleecing a sucker.	(2) **Iar** monstruleţii fără gât erau înşiraţi în jurul mesei, **unii** în scaune înalte**, alţii** cocoţaţi pe enciclopedii**, toţi** cu pălării de hârtie care de care mai trăsnite, în cinstea zilei de naştere a lui Papa cel Mare. (3) **Şi** vreau să-ţi spun că în tot timpul mesei, Fratele Mare **şi** consoarta lui n-au încetat **să-şi** dea coate ***şi*** **să-şi** facă semne **şi să-şi** tragă ghionturi – ce mai**,** parcă erau doi trişori la cărţi care jupuiau un fraier.
Margaret: **…**your brother Gooper still cherishes the illusion he took a giant step up the social ladder when he married Miss Mae Flynn of the Memphis Flynns.	**...**frate-tu Gooper încă îşi mai face iluzia că a făcut un pas uriaş pe scara socială când s-a însurat cu domnişoara Mae Flynn din Memphis.
[...]	[...]
But I have a piece of Spanish news for Gooper. The Flynns never had a thing in this world	**Dar** Flynn n-a avut niciodată altceva decât bani **şi** pe ăştia i-a pierdut**.** Erau doar nişte parveniţi. [...]

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

but money **and** they lost that**,** they were nothing at all but fairly successful climbers. [...]	
Why, y'know ole Papa Flynn, he barely escaped doing time in the Federal pen [...], **and as for** Mae having been a cotton carnival queen, as they remind us so often, lest we forget, **well, that's** one honor that I don't envy her for! – Sit on a brass throne on a tacky float **an'** ride down Main Street, **smilin', bowin', and blowin'** kisses to all the trash on the street.	**Şi, ştii**, Papa Flynn a scăpat ca prin urechile acului de gherlă [...] **iar** Mae, **o fi fost** ea regina Carnavalului Bumbaculuı, cum ne împuie toată ziua urechile ca nu cumva să uităm, **da'** asta-i o cinste pe care n-o invidiez. **Auzi, să** stai cocoţată pe un tron de tinichea într-o rablă de camion **şi să** străbaţi Strada Mare zâmbind, **făcând temenele şi bezele** la toţi derbedeii.

Înlănţuirea narativă, cu valori predominant asociative, include în această secvenţă a intervenţei conversaţionale mişcări argumentative subtile de *contestare*, redate funcţional în traducere prin elemente jonctive ale coordonării adversative (*dar, da'*), asociate modalizatorilor gramaticali (precum prezumtivul din soluţia „o fi fost"). Remarcăm, totuşi, *efectele contextuale* pierdute prin omisiunea expresiei idiomatice care realizează prima dintre aceste mişcări: „I have a piece of Spanish news for Gooper". *Conţinutul presupoziţional* al acestei expresii idiomatice inedite trimite la date contextuale ale culturii sursă: „from the unreliable journalism covering the Spanish-American War, a bit of hot gossip that may or may not be exaggerated and is passed off as true without examination for accuracy" (*www. urbandictionary.com*). Renunţând la nota meta-discursivă referitoare la subiectivitatea enunţării („ din câte ştiu eu", „din câte am aflat" în versiunea noastră), varianta de traducere a Antoanetei Ralian păstrează doar orientarea argumentativă a acestui enunţ („Gooper îşi face iluzia că..." „**Dar** ...").

Pe de altă parte, soluţiile traductive redau pertinent funcţiile conversaţionale ale mărcilor discursive care intensifică *valoarea asociativă* a macro-actului de limbaj: printre echivalenţele reuşite remarcăm redarea mărcii pragmatice *why* prin conectorul transfrastic *şi (Why, y'know – Şi, ştii...)* sau expansiunea construcţiei eliptice din ultima frază a intervenţiei, precedată de *pauză* şi având un contur intonaţional exclamativ („Sit on a brass throne"), al cărei conţinut poate fi recuperat ca „Imagine how it is to sit on a brass throne..." – „Imaginează-ţi cum e să să stai pe un tron de tinichea"), prin inserţia unei *secvenţe de apel* cu funcţie de intensificare a valorii de contestare („**Auzi**, să stai pe un tron de tinichea").

Această ultimă strategie are, de altfel, un rol compensator, forţa contestaţiei din enunţul-sursă fiind amplificată de procedeele acumulării: parataxa şi joncţiunea enumerativă asociate paralelismului sintactic (*on a brass throne on a tacky float*) sau aliteraţiei şi asonanţei (*smilin', bowin', and blowin'*) – procedeu a cărui echivalare inspirată impune o reconstrucţie sintactică prin reformularea seriei verbale coordonate în două perechi: o pereche verbală („zâmbind şi făcând") şi o pereche nominală, modulată semantic prin soluţia plastică „ temenele şi bezele").

În monologul altui personaj feminin din piesele lui Williams, efervescenţa narativă este, din nou, justificată de atitudini nostalgice. Legendara Amanda din *The Glass Managerie* relatează secvenţe din trecutul său de *Southern belle*, înlănţuind cu rapiditate propoziţii independente scurte sau fraze cu construcţii eliptice (elipsa de

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

subiect, semnalată prin subliniere) sau incidente. Soluţiile Andei Boldur ilustrează posibilităţile *echivalenţei pragmatice* prin *reformulare sintactică*, concretizată în:

- expansiune propoziţie – frază: „Wesley and Bates – pe unul îl chema Wesley şi pe celălalt Bates"; „She married him on the rebound" – „Unde mai pui că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta";
- inserţie compensatorie a unor *elemente pragmatice de tatonare*, cu rol de subliniere a continuităţii narative a textului şi de „dramatizare" a naraţiunii: „They shot it out" – „**Şi ce crezi**, au tras unul într-altul..."; „She married him..." – „**Unde mai pui că** se căsătorise..."");
- transpunere a construcţiilor incidente în propoziţii independente: „...,that's all" – „Asta zic şi eu avere!";
- segmentarea frazelor lungi: „married him on the rebound **–** never loved her" – „...fusese refuzat de alta. Nu**,** pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată";
- coordonarea prin joncţiune a propoziţiilor independente din textul-sursă, care stabilesc, la nivel textual, relaţii semantice de succesiune: „Bates was shot through the stomach. Died on the ambulance on his way to Memphis." – „Bates s-a ales cu un glonte în burtă ***şi*** a murit în ambulanţă".

Preocuparea traducătorului de a transpune construcţia acumulativă a macro-actului individual este evidentă şi la nivelul interpretării funcţiilor discursive a jonctivelor coordonatoare: nuanţa succesivă a conectorului transfrastic *and* (redată prin jonctivul temporal *apoi*), funcţia conversaţională a jonctivului adversativ *but*, în asociere cu un enunţ exclamativ emfatic – cu rol de introducere a unei noi informaţii, prin antiteză (redată prin *procedeu de reliefare* suplimentar „**Dar uite că** l-am ales pe tatăl vostru").

TS3	TT3 – Anda Boldur
Amanda: There were the Cutrere brothers, Wesley **and** Bates. [...] They shot it out [...] Bates was shot through the stomach. Died on the ambulance on his way to Memphis. His widow was **also** well-provided for, came into eight or ten thousand acres, **that's all**. She married him on the rebound **– never loved her –** carried my picture on him the night he died! **And** there was that boy every girl in the Delta had set her cap for! That beautiful, brilliant young Fitzhugh boy... ... **And** I could have been Mrs. Duncan J. Fitzugh, **mind you**! **But** – I picked your *father*!	A: **Şi** mai erau fraţii Cutrere, pe unul îl chema Wesley **şi** pe celălalt Bates. [...] **Şi ce crezi**, au tras unul într-altul cu pistolul [...]; Bates s-a ales cu un glonte în burtă ***şi*** a murit în ambulanţă. **Şi el** şi-a lăsat văduva cu o situaţie frumuşică: vreo opt sau zece mii de pogoane! **Asta zic şi eu avere! Unde mai pui** că se căsătorise cu ea mai mult de ochii lumii, fiindcă fusese refuzat de alta. **Nu,** pe nevastă-sa n-a iubit-o niciodată – fotografia mea o avea la el în seara cînd a murit. **Apoi,** mai era un băiat: frumos, spiritual...**ce tînăr minunat...**se prăpădeau fetele după el**...**Îl chema Fritz-Ritz... **Cînd te gîndeşti că** aş fi putut fi doamna Duncan Fritz-Ritz[3]! **Dar uite că** l-am ales pe tatăl vostru.

[3] Notăm percepţia de către traducător a trăsăturii ludice a *caractonimului* Fitzugh şi redarea sa relevantă prin soluţia Fritz-Ritz: *efectele contextuale* sunt similare prin trimiterea implicită la sonorităţile limbii germane, sugestia comunicată receptorilor ambelor texte fiind că respectivul pretendent aparţinea unei respectabile familii de plantatori, din primele valuri de imigraţie spre „tărâmul promis" al continentului american; soluţia de traducere reţine însă şi opoziţia ironică între atitudinea elogiatoare a personajului şi cea depreciativă a arhi-enunţătorului (dramaturgul).

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

Analiza celor trei versiuni de traducere în limba română a monologurilor de tip „povestire" din piesele lui Tennessee Williams ne-a permis să observăm că strategiile traducerii directe sau ale echivalenţei în redarea mijloacelor coordonării asigură discursului-ţintă o *fluiditate narativă* similară cu cea a discursului-sursă. Efectele asociative şi acumulative ale joncţiunii şi parataxei copulative facilitează, în ambele texte dramatice implicate în traducere, mimarea spontaneităţii conversaţionale prin sublinierea continuităţii discursive. Compensării şi reformulării sintactice a valorilor semantice în cadrul raporturilor de coordonare (nuanţele de simultaneitate, efectul asociativ al seriilor enumerative sau descriptive) li se adaugă echivalenţe expresive ale mărcilor discursive cu funcţie de asociere: fundamentate de interpretări adecvate ale mişcărilor argumentative şi ale procedurilor conversaţionale realizate în textul-sursă, versiunile de traducere ale particulei multifuncţionale *why* variază de la jonctivul interfrastic „şi" la plasticul conector narativ „ce mai". Traducerile corpusului selectat se remarcă, de asemenea, prin mijloace suplimentare de subliniere a continuităţii narative a unor secvenţe dialogale originale: inserţia de către traducător a unor elemente pragmatice de tatonare poate contribui la o redare pertinentă a efectelor de dramatizare a discursului produse în monologurile sursă.

Bibliografie

Corpus:

Williams, Tennessee, 1978. *Teatru*, Bucureşti, Editura Univers.
Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1937 – 1955*, New York, The Library of America.
Williams, Tennessee, 2000. *Plays 1957 – 1980*, New York, The Library of America.
Williams, Tennessee , 2010. *Un tramvai numit Dorinţă. Trandafirul tatuat. Pisica pe acoperişul fierbinte. Noaptea Iguanei*, traducere de Antoaneta Ralian, Bucureşti, Art.

Lucrări de referinţă:

Ardeleanu, Sanda-Maria, Raluca-Nicoleta Balaţchi, Ioana-Crina Coroi, Nicoleta Loredana Moroşan, 2007. *Perspectives discursives: concepts et corpus*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.
Coteanu, Ion, 1973. *Stilistica funcţională a limbii române*, Bucureşti, Editura RSR.
Griffin, Alice, 1995. *Understanding Tennessee Williams*, University of South Carolina Press.
Iliescu Gheorghiu, Cătălina , 2009. *Traducerea textului dramatic. O abordare cognitivă*, Iaşi, Institutul European.
Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, 1991. *Naraţiune şi dialog în proza românească. Elemente de pragmatică a textului literar*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 2010, *Les actes de langage dans le discours: théorie et fonctionnement*, Paris, Armand Collin.
Levitchi, Leon, 2000 [1996] *Limba engleză - Manualul traducătorului*, Bucureşti, Teora.
Milaş, Constantin, 1988. *Introducere în stilistica oralităţii*, Bucureşti,Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)

Sproule, Kent Arthur,1995. *Criteria for the effective translation of spoken discourse: the evidence from selected modern Spanish texts,* University of Glasgow.

Acknowledgement: *This paper was supported by the project „Sustainable performance in doctoral and post-doctoral research PERFORM" - Contract no. POSDRU/159/1.5/S/138963, project co-funded from European Social Fund through Sectorial Operational Program Human Resources 2007-2013.*

BDD-A8395 © 2014 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:47:50 UTC)